

EBH-bladet

Nyhetsbrev för oss som jobbar med förorenade områden

Nr 1 • 2023

Kultur, dioxin, pråmar och tårar – nu åtgärdas äntligen Norrbyskär!

Strax söder om Umeå ligger ögruppen Norrbyskär och ruvar på en spännande historia. Det som idag är ett populärt turistmål med lägerverksamhet, museum, konsthall och sommarstugor var för hundra år sedan ett blomstrande sågverkssamhälle. Spåren från sågverkssamhället präglar öarna än idag med välbevarade byggnader och andra rester från vad som kallats ett "idealsamhälle ute i havet". Sommaren 2023 kommer ingenting vara sig likt i sommaridyllen för nu ska gifterna från sågverkstiden saneras.

Efter en kort tur på havet med sommarfärjan från Norrbyn är vi framme vid färjeläget på Norrbyskär. Från museet inrymt i sågens gamla maskinhus kan vi åka med minitåget för en guidad tur runt ön. Tågfärden tar oss längs Långgrundets spikraka allékantade huvudgata förbi de stora före detta arbetarbostäderna i sekelskiftesstil och fram till den lilla kyrkan i andra änden av ön. Är vädret varmt kanske det blir ett dopp i havet vid Blågrundet och sedan en picknick i det gröna vid den gamla pampiga herrgården. Besöket avrundas med en titt på museets utställningar och konsthall innan färjan går tillbaka till fastlandet igen.

Norrbyskärs sågverk och samhälle under driftstiden. Foto: Västerbottens länsmuseum.

Norrbyskär är ett av Umeå kommuns mest speciella besöksmål. Här byggdes i slutet av 1800-talet ett sågverk med tillhörande mönstersamhälle. Arbetarbostäder och sågverkets byggnader konstruerades med hjälp av den tidens stora arkitekter och de bästa arbetarna med familjer rekryterades från närliggande sågar. Till varje hus plöjde bolaget upp ett potatisland, man hade egen kyrka, skola, fotbollslag, sjuksköterska och barnmorska - och egentligen ingen anledning alls att åka från ön. Torkförutsättningarna för virket skulle vara överlägsna på skäret, och lokaliseringen i Bottenhavet perfekt för de ökande sågtimmertransporterna längs kusten. Tanken som sågpatronen Kempe hade var helt enkelt att skapa ett modernt sågverk med de allra bästa förutsättningarna. När sågen var i full produktion på 1920-talet blev det också norra Europas största producent av sågat virke.

Den moderna andan var även det som gjorde att det idag finns dioxinföroreningar på ön. Sågverket hade först prioriterats ned bland andra sågar som inventerades eftersom verksamhetstiden – mellan år 1895 och 1952 – normalt sett inte brukade medföra att man använt kemikalier mot röt- och skadedjursangrepp på virket. Det visade sig dock vid intervjuer att man hade doppat virket i någon typ av farligt ämne där det åtminstone behövdes gummihandskar och förkläde vid hanteringen. Vid de inledande provtagningarna påvisades dioxin på sågverksområdet och den långsträckt brädgården, man hade verkligen varit före sin tid och använt pentaklorfenolpreparat.

Efter inventeringen passerade ett antal år av utredningar med Umeå kommun som huvudman där man till slut kom fram till förslaget att åtgärda sågverksområdet och det gamla pråmvarvet genom urgrävning av den dioxinförorenade jorden. Brädgårdsområdet på Långgrundet föreslogs åtgärdas genom främst övertäckning samt förstärkning av det före detta kajområdet

med nytt erosionsskydd mot vattnet. Den naturvetenskapliga biten med hur riskerna skulle hanteras var därmed klar, men sen var det ju det där med kulturmiljön.

Idyll med dolda faror. Foto: Umeå kommun.

Norrbyuskär är ett av de ca 1 500 områden i Sverige som är av riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalkens 3 kapitel. Kulturmiljön uttrycks på ön genom rester av de långa kajerna med stenkistor, pråmfickor, brädgårdslämningar med fundament från högbanor, grunder för sågverksbyggnader, maskinhuset i tegel samt alla före detta bostadshus, förvaltarbostad, kyrka skolhus mm. Enligt Umeå kommun är lämningarna från sågverksmiljöerna vid Bottenvikens kust mycket betydelsefulla för berättelsen om Sveriges industrialisering.

Naturvårdsverket var tydliga med att det inte var möjligt att finansiera återställning eller anpassningar för att bevara kulturmiljön med statliga bidragsmedel för avhjälpandeåtgärder. Projektet beviljades 2018 medel till åtgärder där Naturvårdsverket i sitt beslut skrev att de ville avvakta den kommande prövningen av vattenverksamhet innan de kunde avgöra vilka delar som var bidragsberättigade. Saken ställdes därmed på sin spets i tillståndsprövningen. Umeå kommun visste ju att åtgärden inte skulle kunna finansieras om det innebar kostnader för kulturmiljön, men samtidigt skulle det inte bli något tillstånd om man inte tog hänsyn till riksintresset. Vattendomen kom under slutet av 2020 och villkoren innehöll tydliga krav på hantering av kulturmiljön på Norrbyuskär. Villkoren beskrev bland annat att om vissa stenkistor med kajerna skulle raseras måste de återställas, och att vissa strukturer behöver bevaras eller förstärkas –

såsom terrasseringen av potatislandena. Detta skulle ofrånkomligen innebära kostnader för projektet.

Och här blev det stopp i projektet eftersom Naturvårdsverket inte såg hur bidragsförordningen var tillämplig på den typen av åtgärder, och när Umeå kommun inte kunde skjuta till de medel som i så fall skulle röra kostnader för återställning av kulturmiljö blev läget låst.

”Norrbyuskär var väl i rättvisans namn inte det första projektet i Sverige där anpassningar till kulturmiljö varit nödvändiga för att kunna åtgärda en förorening, men det kändes verkligen som det. Kanske var det så att det enkelt uttryckt bara blev för mycket kultur i det här fallet?”

Citat: Anna Pallin, samordnare förorenade områden Länsstyrelsen Västerbotten.

I en hemställan till miljödepartementet under våren 2021 föreslog Naturvårdsverket att bidragsförordningen skulle ändras så att kostnader knutna till att skydda och återställa natur- och kulturmiljöer under vissa förutsättningar ska kunna beviljas bidrag, och ett litet hopp tändes för Norrbyuskärsprojektet. Nu väntade alla inblandade på svar från regeringen – och även på det samtida arbetet med att anpassa bidragsförordningen till EU-kommissionens granskning av hela bidragssystemet. Väntan skulle bli lång; först i mars 2022 kom den nya bidragsförordningen och i april landade till slut ett bidragsbeslut hos länsstyrelsen i Västerbotten som innebar att hela projektet, inklusive kulturmiljöanpassningar, kunde påbörjas. Äntligen redo. Och äntligen fanns natur och kultur med i bidragsförordningen!

Utöver kulturmiljön är det många andra intressen och aspekter att ta hänsyn till i projektet. Bara det faktum att det ska utföras omfattande saneringsåtgärder på en ö är tillräckligt krävande i sig. Saneringen ska dessutom pågå endast under vinterhalvåret för att inte störa verksamheter och turism. Personal, massor och maskiner ska forslas via båt och pråm till och från ön, periodvis över ett istäckt hav, och alltihopa ska dessutom avklaras på endast två säsonger.

”Vi trodde nog att det besvärliga skulle bestå i att baxa projektet framåt till en vattendom, vi var dessutom mitt i en pandemi med en domstol som hade reseförbud. Att därefter behöva vänta på ändrad lagstiftning för att svar på om finansieringen var säkrad gjorde att projektet i många aspekter kändes otursförföljt. När vi var i mål med tillstånd och grönt ljus för kulturmiljö behövde vi dessutom ta höjd för ökande drivmedelskostnader på grund av kriget i Europa. Det var svårt att kommunicera om det överhuvudtaget skulle bli någon åtgärd – eller när, till samfällighetsföreningar och intressenter på ön. Skulle museet kunna vara öppet, skulle KFUM ha sitt sommarkollo och vem vill ha sitt bröllop bredvid en schakt?”
Citat: Jonas Fagerman, Umeå kommun (huvudman).

I skrivande stund har projektet kämpat sig genom den första vintern ute på ön, som fått det kärleksfulla smeknamnet ”Alcatraz” av entreprenörerna. Och det har faktiskt gått bra hittills. Under den första tiden har man påbörjat rivningen av stenkistor längs brädgården och utläggning av erosionsskyddet. Massor till övertäckningen har dels fraktats in till ön, dels tagits från den moräntäkt som brutits upp ute på skäret. Nu har dock all verksamhet etablerats av inför att ön tas över av sommargäster igen. Dumprar och grävmaskiner har fraktats tillbaka till fastlandet och verksamhetsområde för täkt och delar av Långgrundets brädgård har stängslats in i avvaktan på att få starta upp igen i september.

Rivning av stenkistor. Foto: Umeå kommun.

Till hösten påbörjas den omfattande utlastningen av ca 350 000 ton dioxinförorenade massor över öppet hav till Umeå hamn i Holmsund. På sågverksområdet som ska åtgärdas finns också lekplatsen ”Lilla Norrbyskär” med miniatyrlekstugor byggda att efterlikna de riktiga husen på Norrbyskär. Hela lekplatsen måste flyttas (och sedan ställas tillbaka) för att skapa åtkomst till marken, vilket även det kommer bli en utmaning. Nästa säsong kommer även grässådd, avloppsanläggningar och alla kulturhistoriskt värdefulla fundament byggas upp och/eller ställas tillbaka, och om allt går som det ska kommer endast mindre uppföljande arbeten återstå under 2025.

Läs gärna mer om [projekt Norrbyskär här](#).

Anna Pallin, Länsstyrelsen Västerbotten

Inlastning av grusmaterial med pråm. Foto: Umeå kommun.

EBH-bladet

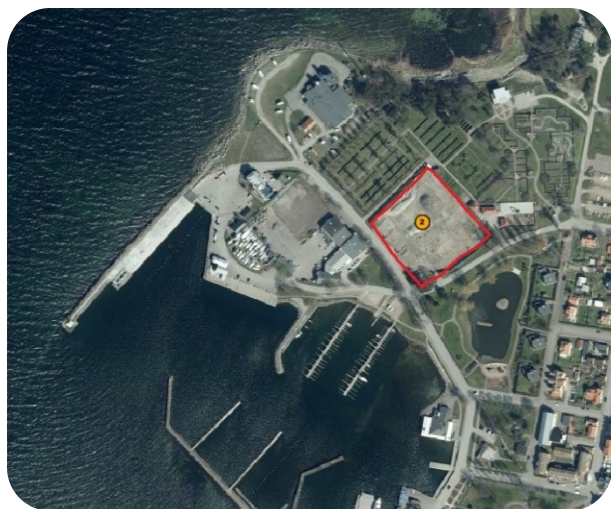
Nyhetsbrev för oss som jobbar med förorenade områden

Nr 1 • 2023

Passaden i Borgholm, först ut som statsstödsprojekt!

Passaden startade som ett vanligt projekt inom bidrag för sanering av markföroreningar inför bostadsbyggande. Fem år senare och efter många turer med ansökan beroende på anpassning till EU:s statsstödsregler beslutade Naturvårdsverket i början av maj 2023 att bevilja medel till stöd för projektet. Passaden blev därmed det första projektet enligt den nya stödförordningen.

På fastigheten Passaden har byggvaruhandel och träförädling bedrivits med bland annat lagring av impregnerat virke, olja, tjära och kol. Området har även fyllts ut med massor av olika karaktär och det har förekommit en större brand på området. Fastigheten har ett centralt läge i Borgholm nära Kalmarsund och hamnen.

Passaden i Borgholm. Källa: Länsstyrelsernas WebbGIS.

I samband med planer på att exploatera området för byggande av bostäder genomfördes en inledande markundersökning. Den översiktliga undersökningen pekade på ett behov ytterligare undersökning vilken genomfördes 2018. Vid den undersökningen påträffades metaller, aromatiska kolväten och PAH i halter över de generella riktvärdena för känslig markanvändning. Då det fanns planer på byggande av bostäder fanns det således ett åtgärdsbehov på fastigheten.

Naturvårdsverket lanserade ungefär samtidigt möjligheten att söka bidrag för att underlätta byggnation på förorenad mark. Länsstyrelsen i Kalmar och Borgholms kommun bedömde att Passaden passade in som just ett sådant objekt. Under 2019 togs därför en ansvarsutredning fram och en enklare huvudstudie med miljö- och hälsoriskbedömning samt åtgärdsutredning genomfördes. Enligt dåvarande regler om bidrag inför bostadsbyggande gjordes även en fastighetsvärdering med utlåtande om värdet inför sanering och vid byggklara byggrätter. Enligt planerna kommer 27 bostäder att uppföras efter att saneringen genomförts.

Borgholms kommun lämnade in ansökan till Länsstyrelsen som i sin tur tillstyrkte och skickade in den till Naturvårdsverket för handläggning enligt bidragsförordningen. I samma veva granskade EU-kommissionen Sveriges bidragssystem för efterbehandling av förorenade områden. Granskningen kom fram till att systemet inte var förenligt med EU:s statsstödsregler vad gäller fastighetsägare som också bedriver ekonomisk verksamhet. Passaden och andra projekt som inbegriper bidrag för bostadsbyggande är ett typexempel på just statsstöd till fastighetsägare. Ansökan pausades av Naturvårdsverket i väntan på att de svenska reglerna skulle anpassas till EU:s regelverk och i mars 2022 kom den nya EU-anpassade förordningen om statsstöd. Naturvårdsverket avslog då den pausade ansökan eftersom den behövde hanteras enligt stödförordningen.

Både kommunen och fastighetsägaren var väldigt måna om att få de planerade åtgärderna till stånd ändå. Efter samråd med Länsstyrelsen lämnade Borgholms kommun därför in en förnyad ansökan med uppgifter om det fastighetsägande företaget, en förnyad ansvarsutredning och ett nytt värderingsutlåtande med bedömning av fastighetens värde. Ett stort fokus i arbetet med

den förnyade ansökan låg på hur en eventuell värdeökning skulle hanteras. När detta hade retts ut ansökte Länsstyrelsen om beviljande av medel för statsstöd hos Naturvårdsverket som beviljade dessa i maj 2023. Kort därefter fattade Länsstyrelsen beslut om statsstöd för projektet och Passaden blev därmed det första projektet att finansieras enligt statsstödsförordningen. Nu kan huvudmannen, Borgholms kommun, sätta igång med åtgärdsarbetet på fastigheten.

Trots alla turer med ändrade regler och omtag med ansökan har det ändå varit ett ganska enkelt ärende. Huvudmannens och det fastighetsägande företagens engagemang i kombination med att det enbart rörde sig om en enda fastighet bidrog till att det inte blev mer tungrovt än nödvändigt.

Kortfakta om projekt Passaden:

- Yta: 9000 kvadratmeter
- Föroreningar: Arsenik, Zink och PAH.
- Statsstöd: 8,87 miljoner kronor.
- Åtgärd: Schakt till 1 meters djup
- Förorenade massor: ca 10 000 ton.
- Klimatanpassning: Upphöjd marknivå med 1 meter.

Anders Svensson, Länsstyrelsen Kalmar

EBH-bladet

Nyhetsbrev för oss som jobbar med förorenade områden

Nr 1 • 2023

Gift från kemtvätt ångas bort i Skäggered!

Projektet i Skäggered visar på vikten av transparens och samarbete efter att förorenat dricksvatten upptäckts. En kemtvätt som stängdes ner på 70-talet har lämnat spår efter sig, något som uppdagades först 2016. Efter undersökningar, statlig finansiering och dialog är saneringen nu på gång. I projektet samverkar Mölndals stad, Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionens Miljömedicinska Centrum, de boende i området och många fler för att tillsammans få bukt med föroreningarna.

– Sedan dag ett har projektet i Skäggered varit prioriterat. Vi försöker få kommuner att söka statligt bidrag för projekt som det här, där det inte finns någon given part kvar som bär ansvaret. Det är jätteviktigt att vi får vetskap om förorenande platser. Att vi jobbar aktivt med att upptäcka dem och åtgärdar det som behöver åtgärdas, säger Diana Henriksson, länsmiljöingenjör på Länsstyrelsen Västra Götaland.

Skäggered är ett glesbebyggt villaområde i Mölndals stad. 2016 kontaktades Länsstyrelsen när misstankar om förorenat dricksvatten upptäcktes. Det var boende som larmade. Tidigt skickade Mölndals stad in ansökan om statligt bidrag, för att i ett första steg utreda föroreningssituationen och sedan kunna sanera området som förorenats av klorerade lösningsmedel från kemtvätten.

– Alla steg som ska följas i ett bidragsprojekt har vi i huvudsak följt. Men redan efter förstudien hade vi klart för oss vad som skulle åtgärdas i Skäggered. Det ledde till att vi kunde köra ett "snabbspår" i bidragssammanhang. Vi behövde inte göra en fullständig huvudstudie utan det räckte med en förenklad variant så att vi snabbt kunde komma vidare till åtgärdsdelen, förklarar Diana Henriksson.

I det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen, som Länsstyrelsen Västra Götaland samordnar, finns bland annat målet att genomföra kommunala

handlingsplaner för förorenade områden. Att ta hand om områden som är förorenade och se till att de blir giftfria är viktigt både för miljön och hälsan, inte minst för de som bor i närheten.

Mölndals kommun på plats. Foto: Andreas Gärdnert.

Idag är det Martin Blom, projektledare på tekniska förvaltningen, som samordnar projektet i Skäggered. Under vintern 2022 har arbetet kommit så långt att den så kallade "termiska saneringen in situ" har påbörjats. Termisk sanering in situ går ut på att värmerör borras ner i marken i området som är förorenat. I Skäggered innebär det 130 borrhål på tusen kvadratmeter mark. Genom värmerören värms marken upp, i det här fallet med el, tills föroreningarna förångas och kan tas om hand. I och med att föroreningarna spridit sig ner i sprickor i berget har det inte varit möjligt att gräva upp marken, vilket annars hade varit ett alternativ.

– Jag har jobbat med projektet sedan maj 2021. Vi har upphandlat en miljökonsult och satt ihop ett underlag för entreprenaden som ska genomföra saneringen. Nu borrar vi och i april sätts anläggningen i drift. I december 2023 är vi klara. Provtagning kommer göras både under tiden och efteråt för att följa arbetet noga, berättar Martin Blom.

Sedan start har det funnits en nära kontakt med de boende i området. Information har skickats ut och arbetsgruppen har varit transparenta med vad som händer i processen. Både till de boende och till media som visat intresse för projektet. Öppenheten har bidragit till förståelse och projektet har flutit på smidigt.

– Västra Götalandsregionens Miljömedicinska Centrum (VMC) har varit till stor hjälp. De gjorde en hälsoriskbedömning för området och har varit behjälpliga med att svara på frågor kring hälsorisker som de närboende haft, berättar Linn Åström på miljöförvaltningen Mölndals stad.

– Idag borrar vi åtta timmar om dagen, men inte en enda boende har klagat. De vet vad vi gör och vilken skillnad det kommer att göra i slutändan, säger Martin Blom.

Andra kommuner har hört av sig för att lära av projektet i Skäggered. Men projektet har också i sin tur inspirerats av kommuner som genomfört den här typen av saneringar tidigare. I Trollhättan har ett liknande arbete gjorts i ett villaområde till exempel.

Arbetet ger nya erfarenheter hela tiden. Linn Åström, Martin Blom och Diana Henriksson påpekar att alla som varit med i projektet har varit

väldigt engagerade. Utgångsläget var en kommuns mardröm men tack vare bra samarbete med samtliga inblandade, statligt bidrag samt kommun och Länsstyrelsens snabba agerande har det gått att lösa. Nu hoppas arbetsgruppen och Länsstyrelsen att projektet ska ge andra kommuner en knuff i rätt riktning.

– Vi hoppas att projektet ska fortsätta att flyta på som det har gjort. Vi har utmaningar nu med att anläggningen drar mycket el, så det tittar vi på. Det blir spännande att följa saneringen framåt. Vi har fått plattformar på datorn och en webbkamera där vi kan se hur det går, säger Martin Blom.

– Vi kommer ha uppföljande kontroller för att säkerställa att den termiska in situ-saneringen uppnått önskat åtgärds mål. Området är inte detaljplanerat, men en fördjupad översiktsplan föreslår att marken kring kemptvätten ska kunna nyttjas för bostadsändamål. Målet är också att grundvattnet med tiden ska kunna användas fritt när det inte längre sprids några föroreningar, avslutar Diana Henriksson.

Läs gärna mer om [projekt Skäggered här](#).

Lovisa Olausson, Gullers grupp (på uppdrag av Länsstyrelsen Västra Götaland)

Förberett för sanering i Skäggered. Foto: Andreas Gärdnert.

EBH-bladet

Nyhetsbrev för oss som jobbar med förorenade områden

Nr 1 • 2023

Masshantering i Norrköping!

I de flesta bygg- och anläggningsprojekt uppkommer schaktmassor. Ofta behöver massor av sämre kvalitet bytas ut mot massor av bättre kvalitet, till exempel för att öka hållfastheten i marken. Att köra bort de uppgrävda massorna och ersätta dessa med jungfruliga massor medför stora kostnader såväl rent ekonomiskt som för miljön.

De fyra största kostnadsposterna när det gäller masshantering är själva grävarbetet, transport av material från och till arbetsplatsen, avgift för att bli av med massorna och kostnad för att köpa in nytt material. Masshantering bidrar också till sekundära effekter som belastar samhället i form av utsläpp och buller från grävmaskiner och de tunga transporterna samt markanspråk på deponier och bergtäkter. Att återanvända massor bidrar till att minska alla negativa effekter av masshantering, både ekonomiska och miljömässiga.

År 2020 startades ett arbete i Norrköpings kommun med att se över masshanteringen. En konsultstudie visade på en potentiell besparing på 200 miljoner kronor sett över en tioårsperiod från anläggandet av en masshanteringsnod, d.v.s. en yta dit överskottsmassor från kommunala projekt kan köras för att mellanlagras och bearbetas inför återanvändning. Samma studie visade också på stora miljöbesparingar som går hand i hand med kostnadsbesparingarna.

Projektet som startades inom kommunen har tre effektmål, där de två första är kopplade till avfallshierarkin: massor ska i första hand förebyggas och i andra hand återanvändas i så hög grad som möjligt. Det tredje effektmålet talar om att kommunen ska ha en ändamålsenlig infrastruktur, framförallt i form av en masshanteringsnod, och en organisation i form av en masshanteringsgrupp på plats.

Masshanteringsgruppen bildades vid årsskiftet 2022/2023 och består av en masskoordinator, en geosamordnare, en markmiljöspecialist och en miljöjurist. På så sätt bevakas både geo- och markmiljöfrågor, som ofta är väldigt tätt kopplade till masshantering, av gruppen tillsammans med övergripande masshanteringsfrågor. Miljöjuristen har visat sig ovärderlig för rådgivning om lagstiftning och tolkning av miljöbalken, avfallsförordningen och alla andra lagar som kan komma i spel när återanvändning av massor diskuteras.

Under projektets gång har ett antal aktiviteter utförts, bland annat har arbetet med att integrera masshantering i planeringen hos samhällsbyggnadskontoret startat hösten 2022. Studiebesök har också gjorts för att studera Karlstads och Tyresös masshanteringsarbete och nyligen genomfördes en träff för erfarenhetsutbyte med deltagare från 12 kommuner runt om i Sverige som också jobbar aktivt med masshantering.

Det finns i första hand fyra stora utmaningar som gör att masshanteringen i Sverige och Norrköping inte fungerar bättre än den gör idag. För det första råder ofta tidsbrist; masshanteringsfrågan väcks alldeles för sent i processen, då det ofta är för sent att förebygga massor eller hitta avsättning för de massor som uppkommer.

För det andra råder ofta platsbrist; det finns helt enkelt ingen plats i nära anslutning till den plats där grävarbetet utförs att lägga upp massor och de måste därför köras från platsen. När gropen i ett senare skede ska fyllas igen körs istället jungfruliga massor från en bergtäkt in, med många transporter och stora kostnader som följd.

För det tredje råder brist på samordning; eftersom ansvaret för masshanteringen lämnas till entreprenören optimerar varje entreprenör sina egna arbeten, utan något samarbete med grannprojekt som utförs av en annan entreprenör.

Till sist brister ofta kunskapen om vad som finns i marken där arbetet ska genomföras. Detta gör att föroreningar ibland påträffas där platsen förmodades ren och marken kan ha andra förutsättningar för hållfasthet än förväntat. Då Norrköping är en gammal industristad är stora delar av marken i de centrala delarna av staden förorenade. Utöver föroreningar orsakade av människan finns även naturligt förhöjda halter av kobolt och barium i markerna i och runt om staden.

Massor av massor. Foto: Martin Heljedal.

Förhöjda halter av miljöfarliga ämnen, oavsett ursprung, gör naturligtvis arbetet med att hitta en avsättning för massor som inte innebär en förhöjd risk för människor eller miljö svårare. Tyvärr innebär förekomst av föroreningar att marken ofta saneras genom att den förorenade jorden schaktas och transporteras till en mottagningsanläggning, vilket förstås innebär många transporter och därmed stora utsläpp och kostnader, däribland dyra deponiavgifter. Initiativ och planering att använda andra saneringsmetoder, t.ex. termisk behandling eller andra in situ metoder som till exempel fytosanering, pågår i projekt där tid och möjlighet finns. Norrköping har bland annat använt termisk sanering i Inre Hamnen, ett nytt bostadsområde som byggs i ett gammalt hamnområde i centrala Norrköping.

Masshanteringsarbetet i Norrköping är i första hand strategiskt och inriktar sig på planeringsfasen i alla projekt. Störst möjlighet att påverka finns i utformningen av området som planeras. Redan i översiktsplanen finns möjlighet att peka ut strategiskt placerade ytor för exempelvis mellanlagring av massor, och även platser som har behov av massor som bullervallar, klimatanpassningsåtgärder, motocrossbanor och liknande anläggningar.

Masshanteringsarbetet i Norrköping syftar också till att undersöka förutsättningarna i marken där byggnations- eller anläggningsprojekt ska genomföras och använda den utökade kunskapen för att utforma området på ett smart sätt. Exempel på detta kan vara placering av vägar och byggnader, val av grundläggningsmetod, höjdsättning och tidplan. Det är också viktigt att tidigt i planeringskedjet peka ut ytor inom projektområdet som är reserverade för masshantering under tiden projektet genomförs. Dessa ytor har potential att spara tusentals lastbilstransporter per projekt och undvika stora kostnader.

Andra åtgärder som riktar sig mot genomförandedelen av projekt är olika krav som kan ställas i upphandling, exempelvis digitala system för att underlätta uppföljning och våg i skopan på grävmaskinerna som lastar lastbilarna för att öka effektiviteten.

Masshanteringsnoden som planeras i Norrköping kommer vara lokaliserad strax sydväst om staden och ha en yta om 2,5 hektar. Här kommer i första hand massor från kommunala projekt tas emot för att mellanlagras, sorteras och, i de fall då bergmassor tas emot, krossas till användbara fraktioner. Under 2023 kommer tillståndsansökan för verksamheten skickas in till Länsstyrelsen Östergötland. Tillstånd söks för att hantera upp till 100 000 ton massor per år. Målsättningen för noden är att kunna återanvända alla massor som kommer in, men för att inte begränsa vad som kan tas emot söks tillstånd att ta emot massor upp till farligt avfall. Rent konkret skulle det kunna bli aktuellt att ta emot massor med visst föroreningsinnehåll och sortera bort finfraktionen och enbart återanvända grövre fraktioner.

Verksamheten kommer till allra största del att gå ut på mottagning och bearbetning av massor som kan användas utan föregående rening och målsättningen är att alla dessa massor ska återanvändas i andra projekt inom kommunen. Även mottagning av tjärasfalt kommer att ingå i ansökan eftersom detta kan förekomma i undantagsfall. I de fall tjärasfalt tas emot kommer den att förvaras i slutna, tät container i väntan på vidare transport till godkänd mottagningsanläggning.

Alla massor som tas emot ska också vara provtagna enligt konstens alla regler. Detta oavsett om det är massor från kommunala projekt eller andra aktörer.

Noden beräknas driftsättas under 2025 eller 2026. Utöver anläggandet av noden kommer Norrköping att genomföra en lång rad förebyggande åtgärder inom masshanteringsområdet exempelvis för att motverka att överskottsmassor ens uppstår.

Läs gärna mer om [masshantering i Norrköping här](#).

Martin Heljedal, masskoordinator, Norrköpings kommun